

DAŇOVÁ SOUSTAVA

- DAŇOVÉ PRINCIPY**
- EFEKTIVNOST DANÍ**

Daňový systém a daňová soustava

- ❑ **Daň** je povinná, zákonem uložená platba, která plyne do veřejného rozpočtu. Je to platba neúčelová, nedobrovolná a neekvivalentní.
- ❑ Pojem daňový systém se odlišuje od vymezení daňové soustavy.
- ❑ **Daňová soustava** znamená souhrn daní vybíraných v určitém státě v určitém čase.
- ❑ **Daňový systém** představuje širší pojem než daňová soustava.
- ❑ Zahrnuje (kromě daňové soustavy) i právně, organizačně a technicky konstruovaný systém institucí, které zabezpečují správu daní, jejich vyměřování, vymáhání, kontrolu a systém nástrojů, metod a pracovních postupů, které tyto instituce uplatňují ve vztahu k daňovým subjektům.

Přehled pojmů k daňové soustavě

- ❑ **Poplatník** je osoba, které při platbě daní reálně ubyde peníze. Například zaměstnanec.
- ❑ **Plátce daně** je ten, kdo odvádí peníze do státního rozpočtu. Příkladem je zaměstnavatel, který strhne daň ze mzdy svému zaměstnanci, a zaplatí ji státu.
- ❑ **Správce daně** je finanční úřad, který vyměřuje výši daně.
- ❑ **Předmět daně** jsou všechny příjmy, které podléhají zdanění, dále také majetek nebo poskytnutí služby.
- ❑ **Osvobození z daně z příjmů fyzických osob** jsou úlevy stanovené zákonem, které nás osvobozují od platby daně.
- ❑ **Zdaňovací období** je typicky jeden kalendářní rok nebo jeden měsíc, za který platíme daně.

Daňové subjekty

Typy daňových subjektů

```
graph TD; A[Typy daňových subjektů] --> B[Daňový poplatník]; A --> C[Plátce daně];
```

Daňový poplatník

- musí sám pod svým jménem spočítat a odvést daň (definuje ho zákon).

Plátce daně

- zákon mu ukládá vybrat určitou daň od daňových poplatníků a odvést ji do příslušného rozpočtu.

Daňová kvóta

- ❑ Daňová kvóta vypovídá o daňovém zatížení obyvatel.
- ❑ Ukazatel daňové kvóty je stanoven jako *poměr celkových příjmů veřejných rozpočtů plynoucích z daní k hrubému národnímu produktu*.
- ❑ Rozlišuje se jednoduchá a složená daňová kvóta, přičemž *jednoduchá* poměřuje pouze výnosy z daní, zatímco *složená* i odvody na sociální a zdravotní pojištění.

Daňová soustava v České republice

❑ Daňová soustava ČR zahrnuje různé typy daní. V ČR **se daně rozdělují** do dvou základních kategorií:

❑ **Přímé daně** jsou ty, které platí poplatník ze svého. Příkladem jsou daně, kterou zaplatíme státu přímo my.

❑ Mezi **přímé daně** (daně, které jsou stanoveny na základě důchodu nebo majetku poplatníka) patří:

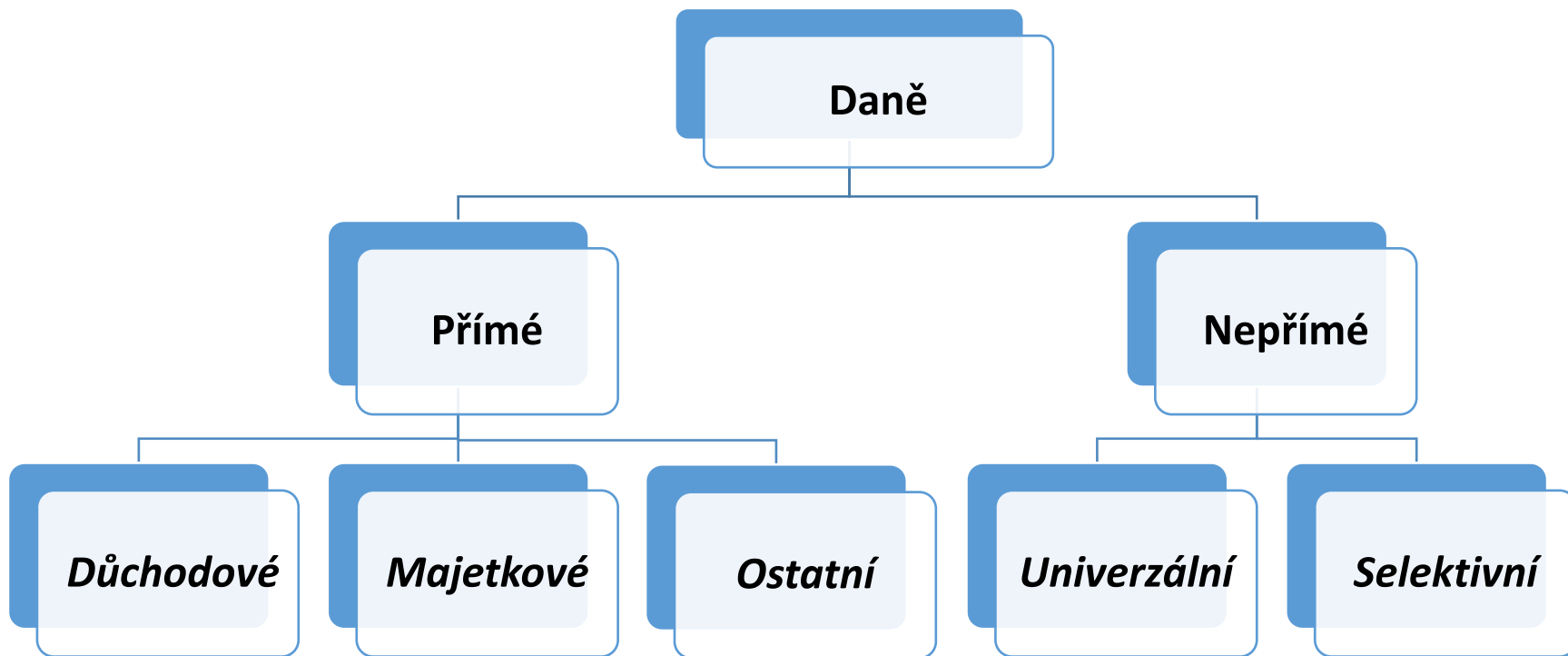
- daně důchodové (z příjmů),
- majetkové daně,
- ostatní daně.

❑ **Nepřímé daně** naopak odvede do státní pokladny prostředník. Mezi **nepřímé daně** (daně, které jsou součástí ceny zboží a služeb) spadají:

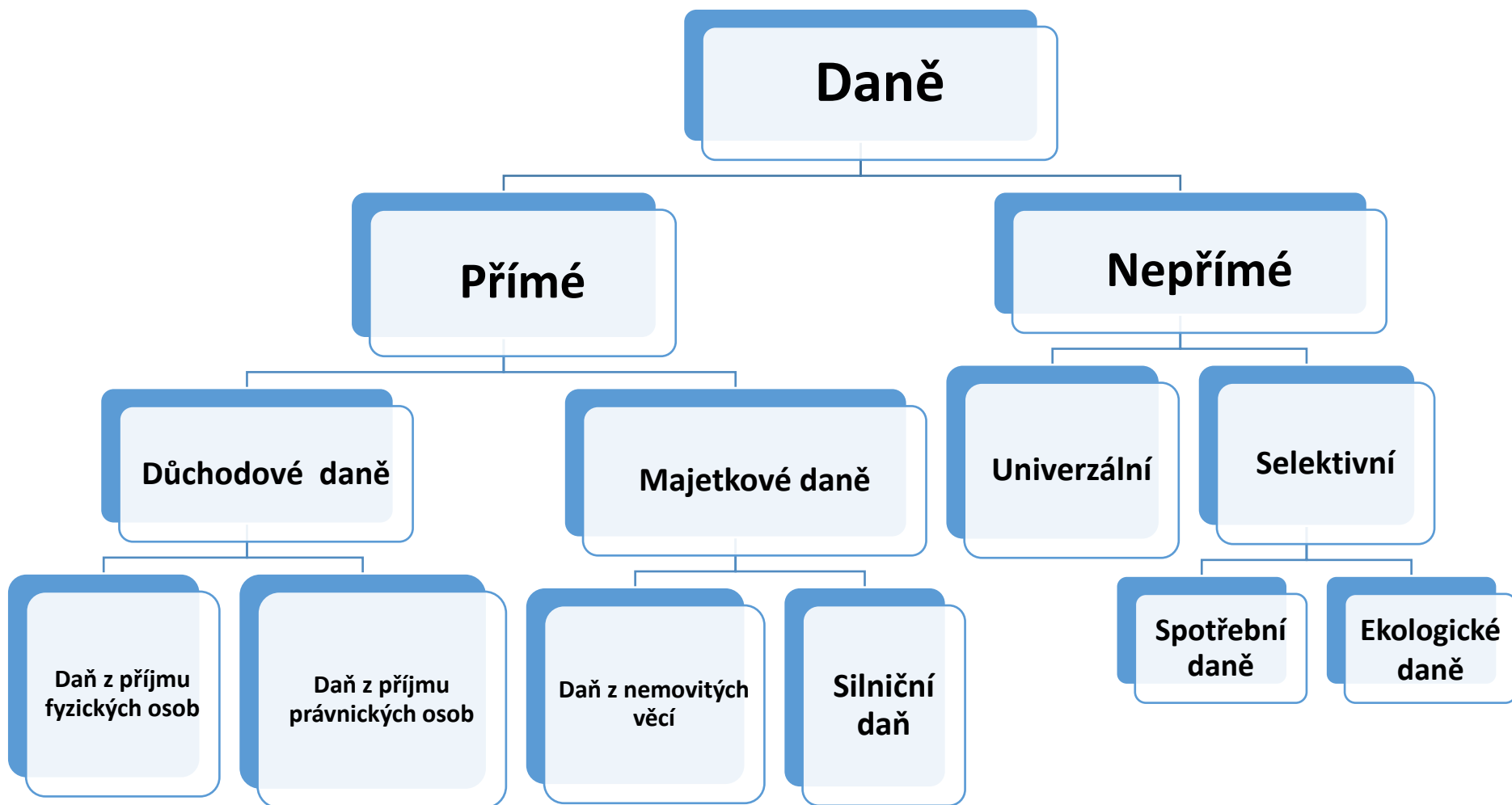
- daně univerzální,
- daně selektivní
 - ✓ spotřební,
 - ✓ ekologické.

❑ Mezi tyto daně patří **DPH** nebo **spotřební daň**, které za nás zaplatí například supermarket, ve kterém si nakoupíme zboží.

Přehled daní

Přehled daní v ČR

Přehled přímých daní

Přímé daně

Důchodové daně

Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů právnických osob

Majetkové daně

daň z nemovitých věcí

silniční daň

Ostatní přímé daně

daň z hazardních her

Přímé daně – Důchodové daně

- ❑ ***Daně z příjmů tvoří významnou část daňových příjmů v ČR a tvoří tak výrazný podíl na daňovém mixu. Zdaňovány jsou příjmy fyzických a právnických osob.***
- ❑ **Daň z příjmů fyzických osob** je univerzální daň, které podléhají všechny zdanitelné příjmy jednotlivců. Jedná se o daň, která je významným politickým nástrojem především pro svoji „viditelnost“, kdy její platba je poplatníky, na rozdíl od některých jiných daní, velmi vnímána.
- ❑ **Daň z příjmů právnických osob** se týká všech právnických osob. Zdaňují se veškeré příjmy z činností a nakládání s majetkem, u nepodnikatelských subjektů pak především příjmy z činností uskutečňovaných za účelem dosažení zisku.

Přímé daně-Majetkové daně

❑ **Majetkové daně** tvoří pouze doplňkový příjem veřejných rozpočtů a jejich podíl na daňovém mixu není vysoký.

❑ Jedná se o stabilní zdroj příjmů, jehož výše není tolik závislá na ekonomickém vývoji, jako u jiných typů daní.

❑ V ČR *patří mezi majetkové daně:*

✓ ***daň z nemovitých věcí,***

✓ ***silniční daň.***

❑ **Daň z nemovitých věcí** je tvořena daní ***z pozemků*** a daní ***ze staveb***. Nemovitosti jsou zdaňovány na základě jejich polohy a příjmy z této daně jsou výlučným příjmem rozpočtů obcí. Tato daň je zajímavým nástrojem obecní politiky.

❑ **Silniční daň** je daň se specifickým postavením. Silniční daní je zdaňováno užívání motorových vozidel.

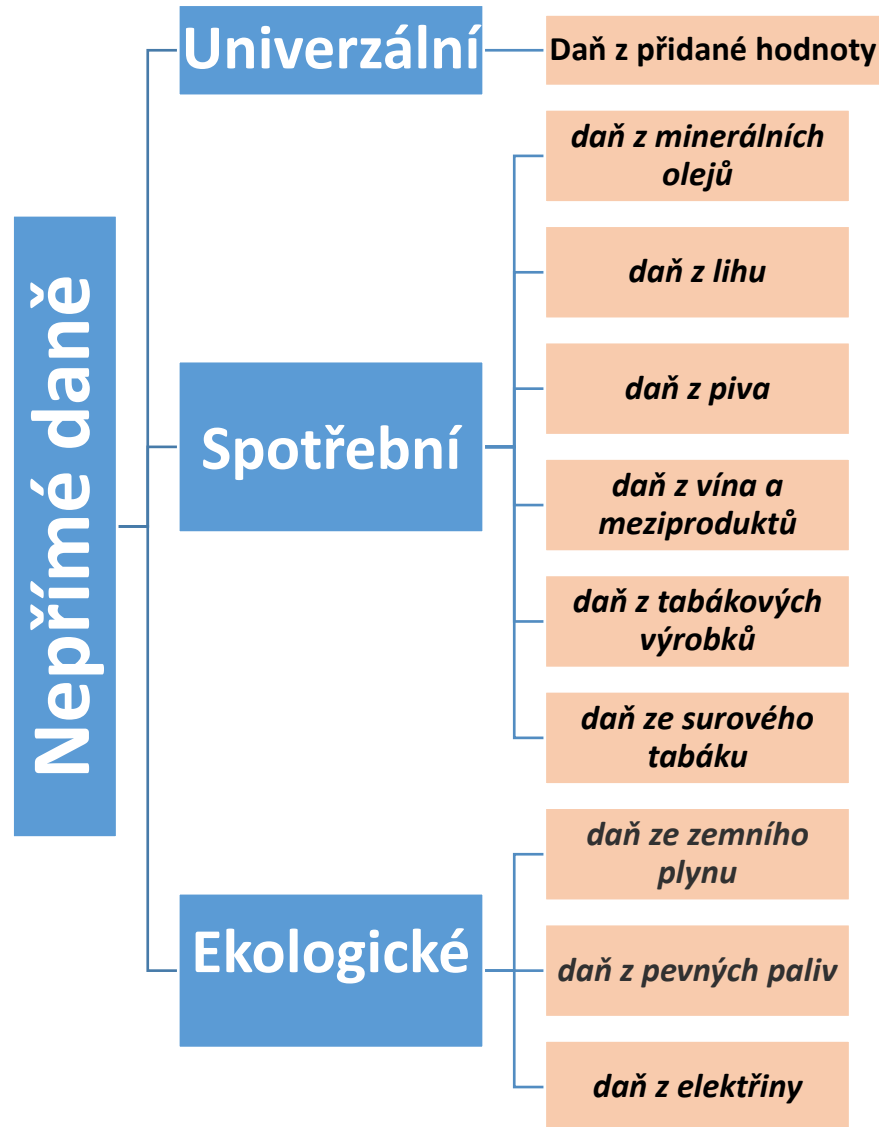
❑ Od 1. ledna 2023 nepodléhají silniční dani osobní automobily, autobusy ani nákladní auta do 12 tun. Předmětem daně zůstávají nákladní vozidla s maximální hmotností 12 tun a více a jejich přípojná vozidla s nejvyšší povolenou hmotností 12 tun a více.

❑ Příjmy z daně nejsou vysoké a spadají do Státního fondu dopravní infrastruktury.

Ostatní přímé daně

- ❑ Poměrně novou daní v daňové soustavě ČR je **daň z hazardních her**, která je z hlediska členění atypická a řadí se mezi ostatní přímé daně.
- ❑ Od 1. ledna 2017 nahradila odvod z loterií a jiných podobných her.

Nepřímé daně

Nepřímé daně-univerzální

- ❑ **Univerzální daní ze spotřeby je v ČR daň z přidané hodnoty.**
- ❑ Jedná se daň moderního typu, která na rozdíl od daní z příjmů nebo daní z majetku nemá dlouhou historii.
- ❑ Jsou jí zdaňovány dodání zboží, poskytování služeb, převod nemovitostí a dovoz ze třetích zemí.
- ❑ Její předmět a sazby jsou harmonizovány v rámci EU.
- ❑ Ze všech daní ***tvoří největší podíl na daňovém mixu.***

Nepřímé daně- spotřební daně

- Mezi nepřímé selektivní daně patří **spotřební daně**.
- Spotřebním daním podléhají v ČR vybrané komodity, u nichž se daní jejich výroba a dovoz. Jedná se o:
 - *daň z minerálních olejů* (benzin, nafta),
 - *daň z lihu,*
 - *daň z piva,*
 - *daň z vína a meziproduktů,*
 - *daň z tabákových výrobků,*
 - *daň ze surového tabáku.*
- ❖ *Spotřební daně tvoří významnou součást veřejných příjmů, především pro nízkou cenovou elasticitu jejich spotřeby.*
- ❖ *Tvoří tak důležitou součást daňového mixu, kde jsou čtvrtou nejvýznamnější položkou.*

Nepřímé daně- Ekologické daně

- ❑ **Ekologické daně** jsou nepřímé (selektivní daně), které jsou součástí daňové soustavy ČR od roku 2008.
- ❑ Daněmi jsou zatěžovány dodávky energií konečnému spotřebiteli.
 - ❑ Jedná se o:
 - ❑ *daň ze zemního plynu,*
 - ❑ *daň z pevných paliv,*
 - ❑ *daň z elektřiny.*

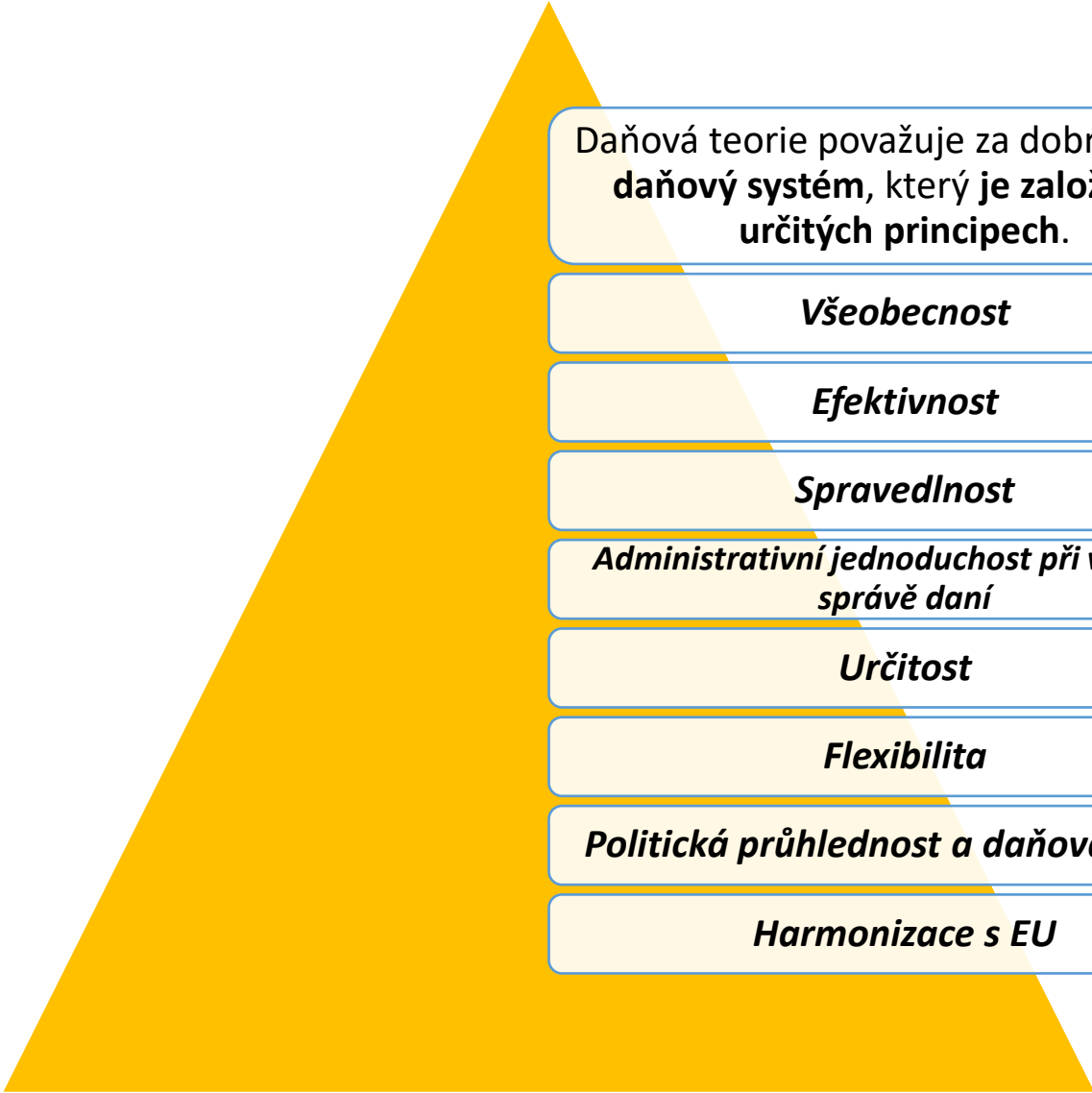
Rozpočtové určení daní

- ❑ **Rozpočtové určení daní** stanovuje, *do kterého z rozpočtů* v rámci rozpočtové soustavy *výnos konkrétní daně plyne*, případně podle jakého klíče se celý výnos rozděluje.
- ❑ Stanovení rozpočtového určení daní je velmi důležitou součástí daňové politiky, je výsledkem nejen politického vyjednávání, ale především představ o naplnění úkolů, pravomocí a odpovědnosti, které jsou spojené na jedné straně s centrální vládou, na straně druhé s kraji a obcemi.
- ❑ V ČR je rozpočtové určení daní závazně stanoveno zákonem č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (o rozpočtovém určení daní), v platném znění.

Rozpočtové určení daní

- ❑ Podle rozpočtového určení se daně rozdělují na **svěřené a sdílené**.
- ❑ **Svěřené daně** – celý výnos plyne do konkrétního rozpočtu příslušné vládní úrovně případně do mimorozpočtového fondu. S tímto výnosem daní může konkrétní rozpočet hospodařit bez dalšího přerozdělování. Příkladem svěřené daně je daň z nemovitých věcí a silniční daň.
- ❑ **Sdílené daně** – jsou sice výnosem státního rozpočtu, ale následně se podle klíče daného zákonem přerozdělují mezi další úrovně rozpočtů. Příkladem jsou DPH, daně z příjmů (FO, PO) a jedna spotřební daň (z minerálních olejů).

Daňové principy

Daňová teorie považuje za dobrý takový
**daňový systém, který je založen na
určitých principech.**

Všeobecnost

Efektivnost

Spravedlnost

***Administrativní jednoduchost při výběru a
správě daní***

Určitost

Flexibilita

Politická průhlednost a daňová jistota

Harmonizace s EU

Daňové principy

- ❑ Daňové principy jsou ale chápány různě. Zahrnují zejména:
 - ❑ všeobecně přijímané principy tj. *efektivnost a spravedlnost* ale i
 - ❑ specifické principy:
 - ✓ *administrativní jednoduchost při výběru a správě daní,*
 - ✓ *flexibilita,*
 - ✓ *politická průhlednost a daňová jistota,*
 - ✓ *harmonizace s EU* apod.

Daňové principy

❑ A. Smithe formuloval pět klíčových principů zdanění respektovaných tvůrci daňových zákonů doposud.

❑ Jde o následující **daňové principy**:

- **Všeobecnost**- daň má postihovat všechny členy společnosti bez výjimky.
- **Prospěch**- každý poplatník má platit daň úměrně tomu, jaký je jeho prospěch.
- **Určitost**- výše daně, doba splatnosti a výše její úhrady mají být přesně a srozumitelně stanoveny.
- **Výhodnost úhrady**- doba a způsob úhrady mají být stanovené výhodně pro poplatníka.
- **Minimalizace nákladů na správu daně**- rozdíl mezi objemem vybraných daní a skutečným výnosem pro rozpočet má být na nezbytné úrovni (to znamená redukci nákladů na výběr daní a eliminaci možností daňových zpronevěř).

Efektivnost daní

- ❑ **Efektivnost daní** vyžaduje, aby náklady na daňový systém byly co nejmenší.
- ❑ Poplatníci by měli platit **čisté daně**, tedy daně použité na uspokojování veřejných potřeb, které nepředstavují daňové náklady.
- ❑ **Náklady spojené s daňovým systémem** se dají rozdělit na náklady administrativní a tzv. **nadměrné daňové břemeno**.
 - ❑ **Daňová cena** (daňové břemeno) je vyšší než daň a daňový výnos, **vyjadřuje podíl celkových daňových plateb na důchodu**.
 - ❑ **Nadměrné daňové břemeno** znamená snížení efektivnosti, škodu u privátního sektoru, která převyšuje přínos veřejného sektoru.

Efektivnost daní

- ❑ **Administrativní náklady** se dají rozdělit na přímé a nepřímé.
 - ❑ **Přímé náklady** – správa a výběr daní.
 - ❑ **Nepřímé náklady** – souvisí s náklady soukromého sektoru (poplatníků). Jedná se o náklady na daňové poradce, podání daňového přiznání
 - ❑ **Celková ztráta efektivnosti** závisí na velikosti nadměrného daňového břemene , přímých a nepřímých administrativních nákladech.

Efektivnost daní

❑ Rozlišujeme **dva aspekty efektivnosti daní**:

1) **Podle výše nákladů na správu daní.** Jsou to **administrativní náklady**, buď na straně správce daně (přímé) anebo na straně poplatníka (nepřímé).

2) **Podle vlivu daní na chování ekonomických subjektů**- označuje se též pojmem „**daňová neutralita**“ znamenající **minimalizaci distorzních** (rušivých vlivů) **zdanění** na chování ekonomických subjektů.

❑ *U nákladů na správu daní, je žádoucí jejich minimalizace.*

❑ *Pokud jde o vliv daní na chování ekonomických subjektů, jde o to, aby pod vlivem zdanění nedocházelo ke změně preferencí daňových poplatníků.*